

MORFOLOGIE ȘI SINTAXĂ II

Citește cu atenție textul de mai jos, apoi răspunde la cerințele formulate cu referire la textul citit:

Adoua zi, după-prânz, sosi unul din amicii mei din Iași, care vizita mănăstirile, însoțind pe niște doamne și domnișoare.

E obicei ca toți trecătorii să-și lase numele lor săpat în vreun colț al sfântului locaș; de aici urmează că toate scândurile balcoanelor sunt încrustate cu nume din toată lumea; și dacă lumea toată făcea lucrul acesta, de ce adică nu l-am fi făcut și noi? Dintre toți, eu aveam cuțit mai sănătos; și, cu toate acestea, nu m-aș fi gândit niciodată ca această prevedere de drumeț să-mi aducă vreun soi de nenorocire; dar, în sfârșit, îmi era scris s-o pătesc și o pății. Astfel, una dintre domnișoare, foarte drăgălașă și zburdalnică, se adresează la mine cu cel mai dulce glas din lume și mă roagă să o fac nemuritoare, eternizându-i numele pe vreuna din scândurile vechi ale balconului din lăuntrul mănăstirii. Mă apucai de lucru. Cuțitul meu săpase întregul nume, dar prenumele numai pe jumătate; începusem litera a patra, când deodată auzii spre stânga scârțâind o ușă; încetai lucrul și întorsei capul ... N-am văzut în zilele mele față mai urâtă de călugăriță bătrână ... Din tot chipul însă de stafie al acelei călugărițe și astăzi mi-au rămas parcă înfipăti în inimă cei doi ochi ai ei, negri, mici și scânteietori; și astăzi parcă mă biciulesc peste suflet șuvițile ei sure de păr, care-i atârnau de toate părțile capului, ca niște șerpi împleticiți în o mie de forme fantastice; și astăzi rânjește parcă închipuirii mele îngrozite acea raghilă de dinți galbeni, rari și ruginiți, prin ale căror strungi ar fi putut intra și ieși, în goană, o turmă de berbeci... Si potopul lui Noe n-a avut atâta apă ca să încece sărmana omenire, cât venin s-a revărsat din vorbele-i hodorogite asupra nenorocitului meu cap...*

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

*raghilă = instrument format dintr-o scândură în care sunt înfipăti dinți de fier și prin care se trage cânepa sau înul melițat, ca să se aleagă partea cea mai fină;

CERINȚE:

1. Indică valoarea morfologică a fiecărui termen subliniat în cadrul textului.
2. Selectează, din cadrul textului, trei adjective la grade de comparație diferite și precizează gradul fiecăruia.
3. Construiește enunțuri în care să folosești pronumele personal *lui*, pe rând, la cazurile genitiv și dativ.
4. Transcrie, din cadrul textului de mai sus, două adverbe compuse și două conjuncții simple.

5. Selectează, din text, două prepoziții specifice cazului genitiv și două specifice cazului acuzativ.
6. Precizează cazul adjecțiilor din ultimul enunț al textului.
7. Construiește enunțuri în care să folosești numeralele „a patra” (*începusem litera a patra*) și „doi” (*cei doi ochi ai ei, negri...*) cu alte valori morfologice decât cele din text. Precizează noile valori morfologice ale celor două numerale.
8. Indică funcțiile sintactice ale interjecțiilor din enunțurile de mai jos:
 - a. *Piatra plească în apă.*
 - b. *E văzut de rezultatele voastre!*
 - c. *Iată că ți-a ieșit planul!*
 - d. *Măi loane, nu te mai prosti!*
 - e. *Atunci am auzit buf! și am alergat să vedem ce s-a întâmplat.*
9. Construiește enunțuri în care să folosești:
 - un pronume negativ la cazul dativ;
 - un adjecțiv pronominal interrogativ;
 - o conjuncție coordonatoare adversativă;
 - un verb cu formă de supin;
 - un numeral cardinal la cazul genitiv;
 - o locuțiune verbală predicativă;
10. Selectează, din cadrul textului, un predicat verbal și un predicat nominal.

TEXTUL DRAMATIC

Citește cu atenție textul de mai jos, apoi răspunde la cerințele formulate cu referire la textul citit:

SCENA IV ŞEFUL – DOMNIŞOARA CUCU

Telegraful bate. Şeful urmăreşte panglica hârtiei. Prin fereastră se vede trecând pe peron, dinspre stânga, d-ra Cucu.

ŞEFUL: (*bătând în geam*): Săru'mâna, d-ră Cucu.

D-ra CUCU: Bună ziua, domnu Ispas. (*Trece prin fața ușii spre dreapta, continuându-și plimbarea pe peron*).

ŞEFUL: (*Se ridică de la masă, se apropie de orologiul din perete, mută minutarul la 7 fix*): Cum trece vremea dom'le! (*Iese pe urmă în prag*): Cald! Cald al dracului domnișoară Cucu!

D-ra CUCU: Ba aici, la d-ta, la gară, parcă-i mai răcoare.

ŞEFUL: Ași. Îi se pare. Nici n-ai zice că suntem în Mai. S-a inserat și uite ce zăpușeală. Parc-am fi în luliel!

D-ra CUCU: Dar ce-am auzit, d-le Ispas? Îi-a călcăt ieri rapidul un curcan?

ŞEFUL: Cum?

D-ra CUCU: Aşa mi-a spus azi dimineață, la școală, în cancelarie, m-me Voinea, de Științe Naturale. Zicea c-a aflat bărbatu-său de la poștă, că-i spusesese dirigintele ...

ŞEFUL: Da' de unde, d-ră Cucu? Mai întâi n-a fost rapidu. A fost acceleratul. Şi pe urmă nu era curcan. Era rață.

D-ra CUCU: Ia te uită cum exagerează lumea!

ŞEFUL: O rață pestriță, cu ciocul sur. A făcut-o nevastă-mea pe varză, azi la prânz. O minune!

D-ra CUCU: Da parcă tot a fost o chestie cu un curcan? Sau curcă era?

ŞEFUL: Ei! Acu trei săptămâni, după Rusalii. Pe aia o călcase un tren de marfă. (*Toată această con vorbire a avut loc în fundul scenei, Şeful fiind în pragul ușei, iar d-ra Cucu pe peron, în fața ușii*).

D-ra CUCU: (*Cu o mișcare bruscă de alarmă, intră în birou*): O elevă!

ŞEFUL: O elevă?

D-ra CUCU: Mi se pare că e Zamfirescu dintr-a șasea.

ŞEFUL: Treci după ușe, să nu te vadă. Să n-o sperii.

D-ra CUCU: (*Se trage pe lângă perete și duce degetul la gură*): Ssst!

TESTUL 13

Citește cu atenție textul de mai jos:

O odaie modestă de mahala. În fund, la dreapta, o ușă; la stânga o fereastră. De-o parte și de alta a scenii căte un pat de culcare. În mijlocul odălii o masă împrejurul căreia sunt așezate scaune de paie. Pe masă, o lampă cu gaz; pe globul lămpii, un abat-jour* cusut pe canava*. În planul întâi, la stânga, o sobă cu ușă deschisă și cu câțiva tăciuni pălpăind. Leonida e în halat, în papuci și cu scufia de noapte. Efimița în camizol*, fustă de flanelă* roșie și legată la cap cu tulpan* alb. Amândoi șed de vorbă la masă.

SCENA I

LEONIDA: Așa, cum îți spusei, mă scol într-o dimineață, și, știi obiceiul meu, pui mâna întâi și-ntâi pe *Aurora democratică*, să văz cum mai merge țara. O deschiz... și ce citesc? Uite, țin minte ca acum: „11/23 făurăr ... a căzut tirania! Vivat Republica!”

EFIMIȚA: Auzi colo!

LEONIDA: Răposata dumneei – nevastă -mea a d-întâi – nu se sculase încă. Sar jos din pat și-i strig: „Scoală, cucoană, și te bucură, că ești și dumneata mumă din popor; scoală, c-a venit libertatea la putere!”

EFIMIȚA: (afirmativ): Ei!

LEONIDA: Când aude de libertate, sare și dumneei răposata din pat ... că era republicană! Zic: „gătește-te degrabă, Mitule, și... hai și noi pe la revoluție”: Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, și o luăm repede pe jos până la teatru... (Cu gravitate:) Ei, când am văzut... știi că eu nu intru la idee cu una cu două...

EFIMIȚA: Ți-ai găsit! ... dumneata nu ești d – ăia. Ehei! Ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA: Ori să zici nu știu ce și nu știu cum, că adicătele, „acu, unde ești tu republican, ții parte națiunii...”

EFIMIȚA: Aș!

LEONIDA: Dar, când am văzut, am zis și eu: să te ferească Dumnezeu de furia poporului! ... Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiote, tămbălău, lucru mare, și lume, lume... de-ți venea amețeala, nu altceva.

EFIMIȚA: Bine că n-am fost în București pe vremea aia! cum sunt eu nevricoasă, doamne fereștel păteam alte alea ...

LEONIDA: Ba nu zi asta; puteai trage un ce profit. (*Schimbând tonul:*) Ei!, cât gândești c-a ținut toiul revoluției?

EFIMIȚA: Până seara.

LEONIDA: (zâmbind de așa naivitate, apoi cu seriozitate): Trei săptămâni de zile, domnule!

I.L. Caragiale, *Conu Leonida față cu reacțiunea*

*abat-jour = abajur – dispozitiv de metal, sticlă, hârtie etc., care ferește ochii de lumina unei lămpii;